Södertörns högskola | Lärarutbildningen mot yngre åldrar,
Examensarbete 15hp | Utbildningsvetenskap avancerad nivå
Vårterminen 2011

MODERSMÅL

الأصلية **ZiMANÊ ZiKMAKî, AFKA HOOYO, ANADiL**

(arabiska) (kurdiska) (somaliska) (turkiska)

En undersökning om vad föräldrar med utländsk bakgrund har för syn på modersmål och modersmålsundervisning

Av: Guler Sunar

Handledare: David Gunnarsson

södertörns högskola
SÖDERTÖRN UNIVERSITY

Abstract

My intention with this study was to examine the concepts “mother tongue” and “mother tongue education” and how these concepts are understood by some parents. To reach this goal I’ve conducted a qualitative study, wherein I’ve interviewed eight parents with foreign backgrounds. The study is inspired by hermeneutics in its interpretation of results.

From this study I can reach several conclusions. To begin with, all parents had a positive view of the mother tongue concept and mother tongue education. It is very important for their children. They need their mother tongue and mother tongue support to be able to communicate with others who speak the same language, and to strengthen their self-confidence and achieve a strong personality and identity. Another thing the study shows is that there are some deficiencies in this area, for instance the insufficient amount of teaching hours, the unsuitable scheduling, large class sizes and mother tongue teachers not speaking the same dialect as the children. A third recurring result is the deficient communication between teachers and the parents in the study. The informants had a desire to improve these aspects to allow for the development of the childrens’ mother tongue.

Keywords: *Language, Bilingualism, Mother tongue, Mother tongue education*

Nyckelord : Språk, Tvåspråkighet, Modersmål, Modersmålsundervisning

Title: ,الأصلية **, ZiMANÊ ZiKMAKî, AFKA HOOYO, ANADiL (**Mother tongue**)**

(arabic), (kurdish) (somali) (turkish)

–A study of what parents with foreign backgrounds have the vision of mother tongue and mother tongue education.

Period: Springterm 2011

Author: Guler Sunar

Tutor: David Gunnarsson

Innehållsförteckning

1.Inledning…….....1

2. Bakgrund……..1

3. Syfte och frågeställningar……3

3.1. Syfte…… …….3

3. 2. Frågeställningar……3

3.3. Disposition ……. …….3

3.4. Avgränsning……..4

4. Teoretiska bakgrund……4

4.1. Hermeneutiken ……..4

4.2. Tidigare forskning……...5

4.3. Språk- **vad är språk**……..7

4.3.1. Värdering av språk…… ……7

4.3.2. Språk, känslor och kommunikation……8

4.4. Tvåspråkighet……..8

4.4.1. Ovilja att vara tvåspråkighet……9

4.4.2. Att stimulera tvåspråkighet…… ……10

4.4.3. Tvåspråkighet och språkinlärning……...10

4.5. Modersmål…….. ……11

4.5.1. Modersmålet och modersmålsundervisningens betydelse……...12

4.5.2. Modersmålsundervisningen och pedagogernas samverkan……..13

4.5.3. Lpo94 och kursplanen i modersmål och samarbete med hemmet….....14

4.5.4. Historisk översikt över modersmålsundervisningen……15

4.5 5. Modersmål idag……16

4.6. Sammanfattning av teoretiska aspekter……...16

5. Metod och material……..17

5.1.Val av metod……. ……...17

5.2. Urval……18

5.3. Procedur……18

5.4. Etiska övervägandet……..19

5.5. Reliabilitet och validitet……..20
5.6. Metodanalys……....20
5.7. Analysdiskussion…….21
6. Intervjuresultat…...…….23
6.1. Modersmålet och modersmålsundervisningens betydelse för barn……24
6.1.1. Den sociala, kulturella och kommunikativa utveckling……...24
6.1.2. Skriftligt utveckling…….26
6.1.3. Föräldrars uppmuntran…….25
6.2. Skolans arbete med modersmål……..28
6.2.1. Modersmålsundervisningen och tiden……..28
6.2.2. För stora grupper……..28
6.3.3. Dialektens betydelse…….29
6.3.4. Kompetensens betydelse……..30
6.3.5 Att pendla mellan…….30
6.3. Samverkan…….31
6.3.1. Klaslärarens samverkan……31
6.3.2. Modersmålslärarens samverkan……...32
7. Analys…….33
7.1. Modersmålet och modersmålsundervisningens betydelse för barnen...32
7.2. Skolans arbete med modersmål…….35
7.3. Pedagogernas samverkan kring ämnet……...35
8. Avslutande diskussion……....37
8.1. Vidare forskning……40
Referenslista……...41
Övriga referenser…… 42
Elektroniska källor……. 43
Muntliga källor…….. 43
Bilaga-1…… 44
Bilaga-2…… 45

1. Inledning

I mitt hemland har man inte rätt att ha modersmålsundervisning. Man måste bara läsa och skriva det språket som samhället har. När man inte kan läsa och skriva på sitt språk blir det svårt att bevara det språket och man blir tvungen att gå över till samhällets språk. Jag skulle gärna ha velat lära mig att läsa och skriva på mitt eget språk om jag hade fått möjligheten när jag gick skolan. Jag har min farmor att tacka för att jag fick växa upp med hennes kurdiska sagor och berättelser. Genom de här berättelserna har jag fått mer kunskap om min egen kulturs normer, värderingar och identitet. Men det finns många barn som inte har den lyckan som att ha en sådan vettig farmor. Nu har jag själv två barn och båda har modersmålsundervisning. Jag vet varför jag vill att mina barn ska ha modersmålsundervisning men det intressanta är att ta reda på vad andra föräldrar har för uppfattningar och tankar om detta ämne.

Idag är Sverige ett samhälle där människor med ett stort antal språk, kulturer och bakgrunder lever tillsammans. Det samhället betraktas som ett mångkulturellt samhälle och det påverkar arbetet i förskolan och skolan. Man har börjat arbeta för att utveckla pedagogiska tillämpningar i dessa verksamheter för att kunna bemöta de barn som har två eller flera språk och en annan kulturtillhörighet än den svenska. Nu ses tvåspråkigheten och flerspråkigheten positivt av många och det hävdas att modersmålsstöd hjälper barnen att klara sig bättre i skolan än de som inte har fått stöd i sitt modersmål. Skolverket och många forskare råder också att man ska samarbeta med föräldrar för att stärka barns identitet och självförtroende (Lunneblad, 2009 – Håkansson, 2003).

2. Bakgrund

Jag har valt att undersöka vad föräldrar med utländsk bakgrund har för syn på modersmålsundervisning. Dessa föräldrars uppfattning om skolans arbete med modersmål, samt om hur skolan samverkar med dem kring modersmål, kommer också att vara relevant i undersökningen.

Anledningen till att jag har valt detta ämne är dels för att alla barn redan som små behöver sitt språk och skolan är en pedagogisk plats där alla språk bör höras och arbetas med. Och dels för att om föräldrar ska kunna välja den form av modersmålsstöd som passar barnet och familjen,

är det viktigt att de får information och får diskutera sina barns språksituation med verksamheter. (Förskoletidning, 2006: 9-10)

I dagens läge har det utvecklats allt mer en tanke hos många att modersmålet inte är så viktigt. Deras anledning är att de bor i ett annat land och de behöver det samhällets språk, inte sitt språk. Många föräldrar med utländsk bakgrund har en vilja att integrera sig i det svenska samhället och väljer bort sitt språk. Dessa föräldrar pratar allt mer svenska med sina barn och ungdomar. Detta gör att barnen och ungdomarna tappar intresse för modersmålet samt att det minskar deras möjligheter att vara flerspråkiga. Samtidigt anser skolverket (skolverket.se) och forskaren Hyltenstam och Toumela påpekar (1996:99) att modersmålsstöd och modersmålsundervisning har positiv påverkan på barns och ungdomars utveckling, bland annat deras identitet och självförtroende, samt stärker den egna kulturens normer, värderingar och traditioner.

Ladberg skriver att i vissa familjer är språken en konfliktfylld fråga. En hemspråkslärare berättar om barn som har svårigheter med språken.

> *Föräldrarna vill inte tala arabiska med barnen, man ska bli svensk så fort som möjligt. Men barnen ser ju att de inte är svenskar. Det blir svårt för dem. De barnen har ett sånt motstånd mot arabiska! De säger att det är svårt, de vill inte försöka, de vill prata svenska i stället.* (Ladberg, 1994:166).

En del föräldrar väljer bort sitt modersmål utan att ha några problem med det, vare sig då eller senare. En del mödrar fogar sig helt och avstår från att tala sitt språk. Andra talar det i smyg när pappa inte är närvarande. Vad kan det betyda för ett barn att mammas språk inte är riktigt tillåtet, utan något som man måste smussla med? (Ladberg, 1994: 165).

I rapporten *Att läsa och skriva säger* Paulston (1983) att det egna språket är en stark etnisk markör. Modersmålsundervisningen fungerar som ett stöd för utveckling av etniskt identitet. I *Att läsa och skriva* hävdar Wong Fillmore (1991) att när ett barn inte får ett aktivt stöd för sitt förstaspråk utanför sin familj då övergår till att endast använda majoritetsspråket så snart barnet kan detta någorlunda. Om föräldrarna eller andra familjemedlemmar i begränsad mån eller inte alls behärskar majoritetsspråket är risken stor att kommunikationen mellan föräldragenerationen och barnen blir lidande (Skolutveckling, 2007: 57).

3. Syfte och frågeställningar

3.1. Syfte

Syftet med denna undersökning är att synliggöra vad föräldrar med utländsk bakgrund har för syn på modersmål och modersmålsundervisningen Jag vill även lyfta fram dessa föräldrars uppfattning om skolans arbete samt skolans samverkan med dem kring modersmålsundervisning. Föräldrarnas perspektiv kommer att vara i fokus i hela arbetet.

3. 2. Frågeställningar

- Vad anser dessa föräldrar om modersmål samt modersmålsundervisningens betydelse för barnen?
- Hur ser dessa föräldrar på skolans arbete med modersmålsundervisningen?
- Hur upplever föräldrarna att klasslärarna och modersmållärarna samverkar med dem kring modersmålundervisningen?

3.3. Disposition

Denna undersökningens inledning och bakgrund innehåller en beskrivning av problemområden. I tredje delen beskrivs examensarbetets syfte och frågeställning. Under detta kapitel beskrivs också arbetets disposition och en beskrivning om avgränsning av arbetet. Därefter följs det en teoretisk bakgrund som innehåller tidigare forskning och definition av viktiga begrepp. De tidigare relevant forskning används för att definiera viktiga begrepp. Detta kapitel avslutas med en sammanfattning av tidigare forskning och litteratur. I kapitel fem presenteras metod och material som innehåller val av metod, urval, procedur, de forskningsetiska aspekterna, validitet reliabilitet, analysmetod och analysdiskussion. Kapitel sex innehåller intervjuresultatet. Under kapitel sju analyseras intervjuresultat med hjälp av den litteratur som jag tagit upp. Därefter genomför jag en avslutande diskussion och belyser mina tankar om vidare forskning.

3.4. Avgränsning

Att intervjua några lärare i skolan och några pedagoger i förskolan som arbetar med invandrarbarn och barn med utländsk bakgrund var min tanke i början. Att observera lärarna och pedagogerna ingick också i denna tanke. Efter att jag ha blivit mer insatt i modersmålsforskning fann jag att det redan finns en hel del undersökningar, studier baserade på lärares upplevelser samt observationer när de arbetade med dessa barn. Jag valde därför att fokusera på föräldrarna med utländsk bakgrund. Syftet med detta var att synliggöra deras uppfattningar om modersmål och modersmålsundervisningen samt att höra deras upplevelser.

4. Teoretisk bakgrund

I detta avsnitt presenteras olika delar som det anses viktiga för denna undersökning. Avsnittet inleds med en beskrivning om hermeneutiken samt en översikt över tidigare forskning. Begreppsdefinitioner – språk, tvåspråkighet och modersmål – redovisas genom relevant litteratur. Därefter följer styrdokument och kursplan som berör modersmålsundervisningen och skolans samverkan med föräldrar. Avsnittet avslutas med modersmålsundervisningshistorik samt en genomgång av modersmålundervisningens funktion och ställning i skolan i dagens läge.

4.1. Hermeneutiken

Denna undersöknings intresse är att se hur föräldrar med utländsk bakgrund resonerar kring modersmål och modersmålsundervisningen samt att se vad de har för syn på detta ämne. Mina forskningsfrågor har formulerats i termer av ämnets betydelse för dessa föräldrar och vad de anser om ämnet. Därför har jag antagit mig hermeneutiken som ett analysredskap för att tolka materialet. Jag som forskare kommer att tolka mina informanter och materialet som skapas under intervjuerna för att få en förståelse för dessa föräldrar och deras handling. Det är viktigt för mig att se hur föräldrarna resonerar kring begreppet. Denna undersökning bygger på en kvalitativ metod där det görs tolkningar av intervjuer.

Hermeneutiken är en gren av samhällsvetenskapen och bygger på att tolka verkligheten. Den är inte ute efter att dra generella slutsatser kring området eller forskaren. Den är en del av undersökningen. Man är ute efter att beskriva och tolka det specifika enskilda

undersökningsobjekt. (Thomassen 2007:97-99). Gadamer i Thomassen säger att ”en metod” ska kunna leda till förståelse av människor och mänskliga kulturyttringar. Det är inte data som man ställs inför utan man är redan invävd i den förståelsehorisont som man befinner sig inom. Han menar vidare att horisontbegreppet är viktigt. Han menar med det att förståelse utvecklas i rörelse fram och tillbaka mellan två horisonter; läsaren horisont och den horisont texten bär på. Läsaren självförståelse av texten blir förståelsen av hans egna fördomar och historiska situation. På så sätt förståelsens spiralrörelse blir en ömsesidigt bestämmande växelverkan mellan det som texten säger och tolkarens meningshorisont. (Thomassen 2007:102-104).

4.2. Tidigare forskning

Skolverket har genomförts en undersökning under 2002. I den här undersökningen har 96 personer deltagit. I detta uppdrag har barns, elevers, lärares, föräldrars och skolledares attityder till modersmål och integration undersökts. Man undersökte detta genom en kvalitativ insamlingsmetod baserad på intervjuer.

Undersökningen visar att det finns positiva attityder när det handlar om kommunikation, och förståelse för sin bakgrunds kultur, att det underlättar lärande och att det underlättar integration. Åt andra sidan visar också studien att det finns stora brister när det gäller organisationen av modersmålsstöd och modersmålsundervisning. Enligt denna studie har modersmålundervisning låg status inom skolans värld. Modersmålslärarna är ej delaktiga i respektive kollegium på grund av organisationen av modersmålsundervisningen. Orsaken till detta kan bero på en allmän vilja att i stället närma sig det svenska språket och en mer svensk identitet. Brist på information, kunskap och intresse för integrationsfrågor kan eventuellt förklara de negativa attityder till modersmålsundervisning i den svenska skolan som ändå förekommer. Bland föräldrar finns det både negativa och positiva attityder kring fenomenet modersmålsundervisning. De som varit mest positiva kring ämnet har samtidigt varit mest kritiska mot det fungerar i praktiken och vad barnen egentligen lär sig. Föräldrarnas kritik har rört sig mycket kring ansvar och kontroll av undervisningen. Undersökningens resultat visar också att 11-åringarnas föräldrar har framstått som de mest engagerade föräldrarna, kritiska och de med mest krav (2003,160-171).

Wingstedts (1994) avhandling är den enda studie som ger mer ingående försökt utröna attityder till modersmålsundervisningen i samhället stort. Denna avhandling består av tre delstudier. De tre delstudierna visar att det finns både negativa och positiva attityder till modersmålsundervisning. De som är positivt inställda till detta fenomen förespråkar modersmålsundervisning brukar framhäva modersmålets betydelse för identitetsutveckling och känsla av trygghet samt för att utveckla modersmålet. De som är negativt inställda till modersmålsundervisning brukar ange att det är för kostsamt för samhället, att den kan leda till segregation och etniska konflikter samt att den kan påverka barnens inlärning av svenska negativt (Skolverket, 2003:57-58).

Psykolog Erkki Virta har forskat i Sverigefinnars tvåspråkighet och identitet mellan 1983 och 1989. Han har tre olika studier och hans avhandling är baserad på dem studier. Han skriver i avhandlingen *Tvåspråkighet, tänkande och identitet* att språk, kultur, tänkande och identitet är intimt förbundna med varandra. Genom språket förmedlas kulturens föreställningar, värderingar och umgängesregler till barnen under sociala processen. Språket är redskap för att bevara och utveckla kulturens verklighetsuppfattning. Enligt Virta möter de invandrarbarn som får sin omsorg och åtminstone de första årens skolundervisning huvudsakligen på sitt modersmål inte samma risk för att brister uppstår i kunskapshämtningen och utvecklingen av språket som tankeredskap. När barnen har lärt sig de tankemässiga färdigheterna på modersmålet behöver de inte lära sig en gång till från början på svenska (Virta, 1994: 25,42).

Margreth Hill (1996) gjorde en etnografisk studie som grundade sig på intervjuer. I hennes studie deltog 42 stycken 17-åriga invandrarungdomar som gick första årskursen i gymnasieskolan, och de växte upp i mer eller mindre invandrartäta områden i Göteborg. Dessa elever har haft möjlighet att delta i hemspråkundervisningen i förskolan och under hela grundskoletiden och även under gymnasieåren. Denna studie presenterade vad eleverna ansåg om det pedagogiska genomförandet (i modersmålsundervisningen) samt vad undervisningen betydde för dem. Denna rapport visar att tvåspråkiga elever tycker att tvåspråkighet ger möjligheter att ha en dubbel kulturell kompetens. Enligt dessa elever ger även tvåspråkighet en förmåga att förstå olika sorters människor och till att leva ett rikare liv på flera fronter. Dessutom visar rapporten att tvåspråkighet inte är ett hinder för barnens utveckling

intellektuellt. Enligt denna studie upplever eleverna större trygghet och trivs bättre i skolsituationen än andra invandrarelever. Vad det gäller betyg i svenska, engelska och snitt har dessa elever bättre resultat än dem som avbrutit modersmålsundervisningen (Hyltenstam & Tuomela, 1996:85 ffl).

4.3. Språk - vad är språk?

Språket är ett av flera sätt att kommunicera. Det är ett komplext och dynamiskt system av symboler, vilket gör det möjligt att använda det på ett varierande sätt för att kommunicera. Med språk avses både tal och skriftspråk. I huvudsak har språket en social funktion och dessutom är det mycket viktigt faktor för den kognitiva förmågan eftersom det påverkar vårt tänkande. Att koda föremål och företeelser gör vi genom språket. Detta underlättar för oss att minnas och att uppmärksamma omgivningen. Språket används som ett redskap, t.ex. för att lösa problem, diskutera med andra och med oss själva, eller för att på egen hand styra och organisera våra handlingar och göra analyser. Språket fungerar gruppsammanhållande och genom språket signalerar vi grupptillhörighet, t.ex. kamratgrupper. Under tonåren är många ungdomar noga med att uttrycka sig på samma sätt som kamraterna och detta innebär att samhörighet och en människans språk är en del av identiteten. Man kan se att språket kan betraktas på tre sätt: som redskap för kommunikation, grupptillhörighet och uttryck för identitet (Svensson, 1998: 11-13).

4.3.1. Värdering av språk

”Språk är liv, språk är bron mellan människor” skriver Ladberg. Enligt henne är språk en fråga om behov och vi människor har behov att uttrycka sig till andra och dela med sig av sina upplevelser. Miljön påverkar också när det gäller att lära sig språk. T.ex. om man lever i en miljö där alla pratar flera språk hela tiden så har man behov att lära sig flera språk. Språk är ett kommunikationsmedel för att möta varandra, för att förstå och bli förstådd. Språken har också en status. Det språket som behövs för att få en hög ställning i ett samhälle är faktiskt värdefullt att kunna. Idag ser man engelska som ett världsspråk och det har prestige internationellt. I Sverige har svenska hög prestige men utanför landet har det inget större värde. Varför är det så? Varför har inte alla språk samma värde när man använder det som medel för att handskas med världen? När man ser det från en lingvistisk synpunkt kan man

inte se ”bättre och sämre språk”. Ur denna synpunkt har alla språk samma värde och att alla modersmål ses som adekvata och fullständiga. Idag betonar språkforskarna vikten av modersmålet och hävdar att vårt förstaspråk är nära knutet till känslor, upplevelser och utveckling av identitet (Ladberg, 2003 : 7-21).

4.3.2. Språk, känslor och kommunikation

Den språkliga utbyggnaden består av ordförråd och pragmatik. Ordförrådet bygger på de erfarenheter som man gör i livet. De små barn lär sig först ord för det som de ser, hör och gör, för de känner igen. När deras värld vidgas, vidgas deras ordförråd. Man kan utöka sitt ordförråd och sin kulturella språkbehärskning hela livet. Den sociala och kulturella kompetensen kallas ”pragmatik”. Den handlar om hur man använder sina språkliga kunskaper, så att kommunikationen fungerar i verkligheten. Det är känslan som ger människan den kanske viktigaste drivkraften att tillägna sig ett språk. Kärlek och vänskap är de största krafterna för att barnen ska lära sig ett språk eller fler. Detta betyder att för barn blir ett språk viktigt i första hand genom älskade människor eftersom känslan överförs till barns språk. De lär sig språk lättare som talas av dem som barnen kan identifiera sig med: Familjen och kamrater är personer som barnet ser upp till och vill höra ihop med, och därför blir familjens och kamraternas språk särskilt viktiga. Man har också alltid ett speciellt band och djup känsla på de språk som man lärt sig tidigt i livet, och man känner en trygghet. Dessutom hjälper den tryggheten barnen att lättare lära sig andra språk såsom svenska. Yngre barn behöver mest stöd och trygghet när de lär sig ett nytt språk. Här fungerar modersmål som en trygghet för de yngre barnen och som en bro till det nya språket (Ladberg, 2000: 64ff).

4.4. Tvåspråkighet

Språkforskare Håkansson definierar tvåspråkiga barn: 1-de barn som växer upp i familjer där två språk talas, 2-de barn som talar ett annat språk än svenska hemma, 3-de barn som använder ett annat språk en svenska i förskolan och/eller skolan (Håkansson, 2003:10).

Tvåspråkighet ses av en del med skepsis, medan det av andra ses som en tillgång och nödvändighet. Många är oroliga och tycker att det måste vara svårt för barn att hantera flera språk medan de andra menar att det är just när man är barn som man ska lära sig många språk och att barnen får bredare tillgång till idéer och erfarenheter. Att vara tvåspråkig eller

flerspråkig är en fördel när man flyttar utomlands och lever i ett annat land. Anpassningen till det nya landet sker utan några svårigheter. Tvåspråkighet diskuterats mest i enspråkiga samhällen, medan i tvåspråkiga samhällen upplevs detta fenomen som naturligt, att man talar flera språk, och det är inte något man talar om. I dag är tvåspråkighet vanligare än enspråkighet om man ser till majoriteten av världens befolkning. Den språkliga mångfald som råder idag, håller synen på enspråkighet som normaltillstånd på att ändras. Elever som är tvåspråkiga eller flerspråkiga ses idag en naturlig del av vardagen och det ställs nya krav i ett samhälle där de flesta har vuxit upp och gått i skolan i en enspråkig miljö (Håkansson, 2003: 9-11).

Språkforskare Arnberg menar att under en period hävdades att tvåspråkighet inte var bra för barnens intellektuella utveckling. På senare år har noggranna studier gett belägg för att tvåspråkighet inte är negativt för barn. De studierna visar att tvåspråkiga barn presterar bättre än enspråkiga på test av flera olika utvecklingsområden. Elizabeth Peal och Wallace Lamberts undersökning är ett exempel på att tvåspråkiga barn fick bättre resultat i såväl verbala som icke-verbala intelligenstester än enspråkiga barn. Det finns också många forskare som har gjort studier om tvåspråkighetens effekter påverkar barns kognitiva utveckling. Den kanadensiska forskaren Cummins har gjort en undersökning om tvåspråkighetens inverkan på barnens kognitiva utveckling. Enligt denna undersökning fungerar tvåspråkighet och enspråkighet som ett verktyg, där barn använder och utför olika uppgifter i sin omgivning, som att undersöka eller organisera. Undersökningen visar att det tvåspråkiga verktyget är mera komplext och därför svårare att hantera. Om det tvåspråkiga verktyget har väl upprätt en god hantering, kan barnen ha större möjligheter än de enspråkiga barnen (Arnberg, 2004: 39-46).

4.4.1. Ovilja att vara tvåspråkig

Ladberg skriver att det finns olika skäl i de fall barnen inte vill tala det språk som föräldrar önskar. I Sverige är det vanligaste kanske att omgivningen inte självklart uppmuntrar flerspråkighet. Det andra skälet kan vara att om ingen av kamraterna talar flera språk kan barnen känna sig annorlunda och utanför. Barnen kan också välja bort sitt språk och koncentrera sig på ett annat när familjen flyttar från ett land till ett annat. För barnen kan det kännas svårt att ha två språk vid den språkliga förändringen. Negativa attityder från andra

gentemot språket som barnen talar, spelar också stor roll för att barnen väljer bort sitt språk. Detta skäl kan också påverka föräldrar eftersom de kan uppleva att deras språk och kulturella grupp inte uppskattas av andra från majoritetsgruppen och väljer bort att tala sitt språk med sina barn. (Ladberg, 2003: 141 -142).

4.4.2. Att stimulera tvåspråkighet

Svensson menar att föräldrarnas uppmärksamhet, att ta sig tid med barnen och verkligen lyssnar på barnet, är viktiga tillfällen för barns förstaspråk utveckling. Att uppmuntra barnen för att tala om sina tankar, samt de ska stöttas och hjälpas att hitta ord för att uttrycka sig. Det är bra om de får många tillfällen att tala de två språken och behöver få kontakter med andra som talar det svagare språket t.ex. föräldrars uppmuntran är ett hjälp att de talar det svagare språket. Flera modeller behövs för dem att spegla sig i. Föräldrar och de vuxna i familjen spelar en stor roll för barnets språkinlärning. Både positiva känslor och ett gott samspel mellan individer är en förutsättning för att en god tvåspråkighet ska uppstå. Barnen ska få möjligheter till lekar och känsloutlevelser för att ska behärska språket så allsidigt som möjligt. Att blanda språken i språklekar är ett bra exempel för att stimulera med tvåspråkiga barn (Svensson, 1998: 197-199).

4.4.3. Tvåspråkig barn och språkinlärning

Svensson säger att barnen kan bli tvåspråkiga på två olika sätt; *simultan* och *successiv* tvåspråkighet. *Simultan* tvåspråkighet uppstår när barnet börjar lära sig två språk samtidigt. Det sättet är vanligt bland barn som växer med föräldrar som talar olika modersmål. I första stadium blandar barnen språken men senare börjar de skilja språken åt. Att använda både språken i samma utsträckning och lägga lika mycket vikt på dem gör barnen medvetna om att omgivningen använder två språk. *Successiv* tvåspråkighet sker när barnen har lärt sig ett annat språk efter det första inlärda språket är etablerat. Den tvåspråkigheten är vanlig bland invandrare och minoritetsgrupper. (Svensson, 1998: 179-181).

Språkinlärning hos de tvåspråkiga barnen sker i hög grad i samband med sociala och meningsfulla aktiviteter. Det kan också ligga en vinst i att blanda språken. Detta arbetssätt hjälper barnen att lära sig hur språken hänger ihop och kan jämföra olika sätt att uttrycka sig. Inlärning av modersmålet är starkt knutet till känslor och den intellektuella utvecklingen

bedöms komma efter den känslomässiga. Det språk som lärs in efter det att modersmålet grundlagts, lärs in på motsatt sätt, dvs. individen lär sig språket som ett intellektuellt redskap och därefter kommer de känslomässiga nyanserna. Barns andraspråksinlärning påverkas inte bara av språkliga faktorer, djupare liggande faktorer och sociala omständigheter har synnerligen stor betydelse. Enligt forskning är motivationen avgörande då människan ska lära sig att andraspråk. (Svensson, 1998: 182).

4.5. Modersmål

Skutnabb-Kangas (1981) i Svensson menar att det finns flera olika definitioner av vad som kan anses vara modersmål och dessa definitioner kan diskuteras.

1. Modersmålet är det *första språk* som individen talar (de som redan från början lär sig två eller flera språk bortses från i denna definition).

2. Modersmålet är det språk som individen *behärskar* bäst (det ställer till problem med definitionen när personen är mycket duktig i ett språk i vissa situationer och i ett annat språk i andra situationer).

3. Modersmålet är det språk som individen *använder* sig av mest (vad innebär det sig när barnet tvingas använda sig av sitt senast inlärda språk i skolan och bland kamrater och den vuxne måste använda sig av det språk den behärskar sämst i sitt arbete)?

4. Modersmålet är det språk som personen *identifierar sig med*.

Enligt Svensson är en mycket naturlig definition av modersmålet att det är det språk som ens mor talar oavsett dess status och kvalitet. Det är det språk som är kopplat till känslor och till tidiga upplevelser (Svensson, 1998: 179).

Håkansson påpekar att Skolverket (2002) gör skillnad mellan förstaspråk och modersmål. Enligt forskaren går detta stick i stäv med vad som är kutym i andra sammanhang, till exempel i Nationalencyklopedins definition, där modersmål och förstaspråk är detsamma. På femtio år har ordet ”modersmål” gjort en helomvändning och fått helt motsatt betydelse. I tabellen definitioner föreslagna av Skolverket (2002) står det

”Förstaspråk” barnets/elevens förstaspråk- särskilt när detta inte är modersmål för en eller båda föräldrarna

”Modersmål” barns och elevers första språk och ämnet modersmål (Håkansson,2003 :20-21)

4.5.1. Modersmålets och modersmålsundervisningens betydelse

Svensson hävdar att i en människans liv kan familjens språk aldrig ersättas av andra. Därför är det viktigt att familjens språk får fortsätta vara användbara och respekterade språk i barnets ögon. Barnen ska bli medvetna om att modersmålet är ett erkännande både socialt och av deras identitet. Barnets första språk är intellektuellt viktigt för att barn ska kunna tänka, reflektera och tillägna sig nya kunskaper. Modersmålet är en hjälp på vägen till nytt språk och till kunskaper om ett nytt samhälle och i nya skolämnen. Genom modersmålsundervisningen kan barnens självförtroende stärkas och detta kan vara en avgörande för barnens motivation och fortsatta språkliga utveckling (Svensson, 2003: 179-183).

Skolverket har genomförts en undersökning under 2002. I detta uppdrag har barn, elever, lärare, föräldrar och skolledares attityder till modersmål och integration undersökts. I Skolverkets rapport ”Att läsa och skriva” menar man att modersmålsundervisning fungerar som stöd för utveckling av kunskaperna i modersmål, stöd för inlärning av svenska, stöd för utveckling av etniskt identitet, stöd för socialisation i familjen och stöd för kunskapsinhämtande. När det gäller bringa minoritetsbarn en kvalificerad behärskning av modersmålet har modersmålsundervisningen en mycket stor uppgift. Eleverna ska inte bara stödjas i utvecklingen av det offentliga och formella språket i modersmålsundervisningen, den måste också kompensera för de luckor som kan ha uppstått i språkets basdel. Modersmålets språkliga bas och ordförrådet ska stärkas. Inlärning av svenskan, andraspråket, underlättas om barnet redan har en kvalificerad utveckling av sitt förstaspråk. Att få undervisning i sitt modersmål hjälper barnen att utveckla av sina språk till en så kvalificerad nivå att de kan inhämta omvärldskunskap eller utveckla sitt tänkande i den utsträckning som ett modernt samhälle kräver av dem (Skolverket, 2007: 53-55).

Hyltenstam och Tuomela är två viktiga forskare inom modersmålsfältet. Dessa forskare konstaterar att hemspråkreformen från 1977 har ökat modersmåls betydelse och underlättat modersmålsundervisningen. Forskarna påpekar vikten av modersmålsundervisningen och att den har betydelse för den etniska och kulturella identiteten hos barn samt att undervisningen är ett stöd för språk- och kunskapsutvecklingen. De elever som har modersmålsundervisning, uppvisar den mest harmoniska reaktionen på den kulturkontakt de lever i, de accepterar båda sina språk och kulturer. De upplever även större trygghet och trivs bättre i skolsituationen än andra invandrarelever (Hyltenstam & Toumela, 1996: 99-100).

4.5.2. Modersmålsundervisningen och pedagogernas samverkan

Den kanadensiska språkforskare Corson har fått fram i sin forskning att minoritetselever och de sociala frågorna talar för en nära kontakt mellan hem och skola. De skadliga stereotyper som lärare ofta utvecklar om elever och deras familjer försvinner när lärarna börjar samarbeta med föräldrar. Genom samarbete växer föräldrarnas självförtroende och tror på sin egen förmåga vilket i sin tur påverkar barnets inlärning positivt. Även Forskaren Cummins påpekar att det är väsentligt att man involverar föräldrarna i läroprocesser oavsett deras egen utbildningsbakgrund. Att tilldela en viktig roll till föräldrarna främjar barnens skolframgång eftersom det är föräldrarna som har den viktigaste rollen i sina barns uppfostran och deras lärande (Myndigheten för skolutveckling, 2008: 93-94).

Författaren Ladberg skriver i sin bok *Barn med flera språk* att ”föräldrarna är nyckeln till sina barns framtid”. Med detta menar hon att det är nödvändigt att skolan lägger mycket omsorg på för att nå föräldrarna. Man behöver tänka nytt både vad det gäller form och innehåll på föräldramöten för att nå fram till föräldrarna. Att ordna mer informella träffar med mat och trevlig miljö och med något tema som man samtalar om med föräldrarna är också ett sätt involvera föräldrar. Att anlita tolkar är också viktigt vid samtal när inte föräldrar kan det svenska språket så bra. I olika länder uppfostrar man barn olika, man har olika sätt och arbeta i skolor och har olika kulturella vanor. Så därför är det viktigt att man låter föräldrarna berätta om sina egna erfarenheter och tankar om temat man behandlar (Ladberg, 2003: 192).

Lahdenperä skriver att samarbetet mellan skolan och föräldrarna är väsentligt för barns och ungdomars skolframgång. Det minskar lojalitetskonflikten mellan skola och föräldrar och ger

bettingelser för integration och samverkan. Enligt henne kan skolan inte ersätta det som föräldrarna ger, eller borde ge, sina barn. Skolan är ett samhälleligt komplement till den uppfostran som föräldrarna ansvarar för. Skolan måste respektera föräldrar och inte behandlar dem som inkompetenta eller okunniga. Genom att skolan visar en komplementär hållning gentemot föräldrarna, utgår man mera från den enskilda eleven och elevens kultur. Vidare skriver hon bland föräldrarna finns olika synsätt på stat, skola och utbildning och vilken roll skolan ska spela som kultur förmedlande verksamhet (Lahdenperä, 2008: 104-105).

4.5.3. Lpo94 och kursplanen i modersmål och samarbete med hemmet

I Lpo94 står det att det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Även i den nya läroplanen som ska tillämpas på utbildning från och med 1 juli 2011 betonas att elever skall ha en medvetenhet i skapandet av sin identitet och sin förmåga att leva sig in i andra människor villkor och värderingar (www.modersmål.se). När det gäller en likvärdig utbildning beskrivs det i Lpo94 att undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Utbildningen skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling. Språklärande och identitetsutveckling är nära förknippade (Lärarboken, 07/08: 12-13) .

När det gäller samarbetet mellan skola och hem belyser Lpo94 vikten av samarbete med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla innehåll och verksamhet. Läraren skall samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling, och hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och därvid iaktta respekt för elevens integritet (Lärarboken, 07/08: 23).

I kursplanen för modersmål står det att modersmålsundervisningen ska syfta till att eleverna utvecklas i och om sitt modersmål samt att elevernas intresse ska stimuleras för att läsa och skriva på modersmålet. Därigenom ska eleverna få möjlighet för att utveckla sina kunskaper, den personliga och kulturella identiteten. Det belyses också att goda kunskaper i modersmålet främjar språkutvecklingen på svenska. Genom modersmålsundervisningen ska eleverna även få en ökad förståelse för människor med olika etniciteter och deras kulturer. Ett av målen i

modersmålsundervisningen är att eleverna ska kunna att berätta om sitt ursprungsland och livet där, samt att jämföra med svenska förhållanden (www.modersmål.se).

4.5.4. Historisk översikt över modersmålsundervisningen

I boken *Mer än ett modersmål* skriver författarna att modersmålsundervisningen har skett sedan 1970-talet i grund och gymnasieskolan. Att anordna modersmålsundervisning om föräldrar/elever så begär – med vissa förbehåll – blev obligatoriskt för kommunerna 1975. Man har ordnat utbildning av hemspråkslärare i vissa språk sedan 1977. (Skolverket, 1993: 5).

Enligt Paulin börjar hemspråksundervisningens historia väldigt sent. Hemspråk som ämne finner man för första gången i Lgr80. Det finns en kursplan för enbart finska i den tidigare Lgr69. ”I andra språk fick undervisning anordnas om behov och förutsättningar föreligger enligt skolstyrelsens bedömning” Under 60- och 70-talet i samband med arbetskraftsinvandring kom invandrarbarn till skolorna. Skolan hade inte då någon beredskap eller någon kunskap om den nya situation som undervisningen av dessa barn innebär. Under den tiden hade skolpolitiken en tanke att barnen och föräldrar skulle assimileras. Barnen placerades i vanliga svenska klasser utan några stödåtgärder. Tanken bakom detta var att barn lär sig fort och anpassar sig smidigt. Föräldrarna fick rådet att tala svenska med sina barn så att alla skulle lära sig svenska och bli svenskar. Under 1970-talet hade man integrationspolitik och man utgick ifrån tanken att människor har rätt att behålla sin identitet, kulturtillhörighet och sitt modersmål. Förberedelseklasser, tvåspråkiga klasser och hemspråk och sv2 infördes för att ge en kvalitativ undervisning för invandrarbarn (Skolverket,1993:9-11).

Hylstenstam och Tuomela skriver att alla invandrarelever var berättigade till modersmålsundervisningen fram till 1985. Man bestämde 1991 att den elev, vars ena eller båda föräldrar hade ett annat språk än svenska och använde det språket som dagligt umgängesspråk med barnen, hade rätt till modersmålsundervisningen. Skolöverstestyrelsen och länsnämnderna hade ansvar för tillsyn, uppföljning och utvärdering till 1991. Från 1991 fick kommunerna ta ansvar för att anordna undervisningen och elevgrupperna var tvungna att vara minst fem deltagare. Skolverket inrättades samma år och fick det övergripande ansvaret. Hur mycket av resurserna som skulle gå till modersmålsundervisningen, fick varje kommun bestämma själva (Hylstenstam & Tuomela, 1996: 45ffl).

4.5.5 Modersmålsundervisning idag

Även i den nya skollagen som ska tillämpas på utbildning från och med 1 juli 2011 kvarstår de grundläggande bestämmelserna för modersmålsundervisning. De barn som erbjuds modersmålsundervisning är barn, vars ena eller båda föräldrar har ett annat språk än svenskan och använder det som dagligt språk. Undervisningen ska anordnas i ett språk endast om fem elever som ska erbjudas i språket önskar sådan undervisning och det finns en lämplig lärare. Modersmålsundervisningen ska ges i grundskolan enligt följande:

- Som språkval
- Som elevens val
- Inom ramen för skolans val
- Utanför den garanterade undervisningstiden (sammanlagt högst sju år) (www.modersmål.se)

4.6. SAMMANFATTNING

Man kan se att språket kan betraktas på tre sätt: som redskap för kommunikation och tänkande, grupptillhörighet och uttryck för identitet. Språken har också en status. Vissa språk har mer värde i ett samhälle eller i världen. Ur en lingvistisk synpunkt har alla språk lika värde och modersmål ses som adekvat och fullständigt. Omgivningen har stor betydelse för ett barns språkinlärning.

Pragmatik kallas den sociala och kulturella språkbehärskningen och den handlar om hur man använder sina språkliga kunskaper så att kommunikationen fungerar i verkligheten. Kärlek och vänskap är två drivkrafter för att barnen ska lära sig ett eller flera språk. I detta fall är familjens och kamraters språk är särskilt viktiga för barnen. För barnen är trygghet en stor faktor i samband med att lära sig ett nytt språk. Negativa attityder och värderingar från omgivningen om olika språk kan påverka barnen negativt. Detta kan göra att barnen slutar använda sitt språk. Omgivningens negativa värderingar av olika språk och kulturer kan även upplevas av föräldrar negativt och de kan välja bort att tala sitt språk med sina barn.

Barns tvåspråkighet stimuleras när de får många tillfällen att tala sitt förstaspråk. Föräldrarnas uppmärksamhet och uppmuntran samt lärarens positiva inställning är betydelsefulla vid

barnens förstaspråkinlärning. Flera modeller och ett gott samspel mellan barnen och vuxna är två förutsättningar för att barnen ska uppnå en god tvåspråkighet.

Det finns flera olika definitioner av vad som kan anses vara modersmål. En av de definitioner är att modersmål är det språk som man *identifierar* sig med. Man kan säga att modersmål är det språk som kopplat till känslor och tidiga upplevelser. Modersmål är ett erkännande både socialt och identitetsmässigt, och det är ett familjespråk som inte kan ersättas av andraspråk i en människans liv.
Modersmålsundervisningen finns som stöd för utveckling av kunskaperna i modersmål, stöd för inlärning av svenska, stöd för socialisering i familjen och stöd för kunskapsinhämtande.
Det har påvisats att det finns några identifierade problem vad det gäller modersmålsundervisning. De identifierade problem är att undervisningens organisation och innehåll, brist på lärarkompetens och negativ spegling av modersmål och modersmålsundervisning. Pedagogernas samverkan med föräldrar är en avgörande faktor för elevernas utveckling. Minoritetselever och de sociala frågorna talar för en nära kontakt mellan hem och skola. Genom samarbetet försvinner lärarnas negativa stereotyper om elever och deras föräldrar samt deras kultur. Samarbetet mellan pedagoger och föräldrar får barnen att inse att deras föräldrar är kompetenta och att deras identitet och kultur är accepterade i skolan.

5. Metod och material

Under detta avsnitt kommer jag att presentera datainsamlingsmetoder jag använt mig i min undersökning såsom val av metod, urval, procedur, de forskningsetiska aspekterna, validitet och reliabilitet och analysmetod.

5.1. Val av metod

För att kunna besvara uppsatsens syfte och frågeställningar läste jag styrdokument, litteratur och tidigare forskning inom området. Jag har även valt att besvara uppsatsens syfte med hjälp av en kvalitativ undersökning. Jag tänkte ursprungligen genomföra en kvantitativ undersökning som enkäter men jag såg många problem med dessa. För det första skulle det vara svårt att få många föräldrar med utländsk bakgrund att svara på frågor. För det andra skulle undersökningen ta mer tid. Jag valde därför använda mig av kvalitativ undersökning

som att intervjua. Stukát skriver att intervjun är ett av de viktigaste och vanligaste arbetsredskapen inom utbildningsvetenskapen (Stukát, 2005:37). Dessutom är kvalitativa intervjuar ett medel som man kan gå mer in på djupet med för att ta del av individens syn kring ett fenomen. Kvale och Brinkman menar att den kvalitativa forskningsintervjun är ett medel att försöka förstå världen från undersökningspersonens synvinkel. Denna metod ger även svar på hur undersökningspersonen själv upplever sin värld (Kvale & Brinkman, 2009 : 17). Min undersökning utgår från ett föräldraperspektiv. Jag vill lyfta upp föräldrarnas egna uppfattningar och upplevelser kring temat.

5.2. Urval

Mitt syfte med denna uppsats är att synliggöra vad föräldrar med utländsk bakgrund har för uppfattningar om modersmålsundervisnings betydelse för barnen samt hur dessa föräldrar ser både skolans arbete och samverkan med dem kring modersmålsundervisningen.

Jag valde att intervjua föräldrar i två olika områden. Jag valde just dessa två områden eftersom jag antingen arbetade där eller gjorde min verksamhetsförlagda utbildning där. Jag valde de föräldrarna vars barn hade modersmålsundervisningen. Min tanke var att intervjua fyra mammor och fyra pappor för att ta del av både könens åsikter men tyvärr kunde jag bara intervjua två pappor. Antingen arbetade de eller hade inte tid under den tiden när intervjuerna pågick. För att få en bredare helhet för min undersöknings analys valde jag åtta föräldrar från olika länder. Två av föräldrarna talade somaliska, tre kurdiska, en arabiska och två turkiska.

5.3. Procedur

För några år sedan arbetade jag på en förskola som ligger i förorten. I den avdelningen som jag arbetade vid var barnen fem-sex år gamla. Nu läser de barnen i skolan. Så jag åkte dit för att träffa deras föräldrar. Egentligen hade jag inte deras telefonnummer eller adresser men jag visste att deras andra eller tredje barn gick på den förskolan. Jag träffade några föräldrar på denna förskola och talade om att jag önskade genomföra intervjuar med dem. Sex av de föräldrarna ställde upp för intervjuerna men senare fick två av föräldrarna förhinder. Där intervjuade jag fyra föräldrar: tre mammor och en pappa.

Under min verksamhetsförlagda period fick jag kontakt med några föräldrar som hade utländsk bakgrund. Jag tog kontakt med dessa föräldrar för att göra intervju med dem. Fyra av de föräldrarna ställde upp för intervjuerna: tre mammor och en pappa.

På olika ställen genomfördes de åtta intervjuerna. Föräldrarna fick själva bestämma var och när vi skulle träffas samt hur länge och på vilka villkor de ville delta. Stukát anser att det är bra om intervjuaren respekterar informantens villkor såsom intervjuplats och intervju tid. Det skapar en trygghet hos informanten och hon/han känner sig inte hotad (Stukát, 2005: 40). Vid intervjuer använde jag mig av både bandinspelning och anteckning. Syftet med bandinspelning var att jag kunde fånga svaren så konkret så möjligt samt att få ett mer levande material att utgå ifrån i min analys. Dessutom kunde jag även med denna metod uppmärksamma den intervjuades kroppsspråk och röst som kunde avslöja intervjuades sanna förhållning till frågorna. Stukát menar att tonfall, mimik och pauser kan ge upplysningar och avslöjar informanten känslomässigt (Stukát, 2005: 39).

Jag kunde inte spela in tre av föräldrarnas intervjuar. Två av föräldrarna ville inte att deras intervju skulle spelas in och den tredje föräldern var på sitt jobb och arbetade i köket när jag intervjuade henne. Hon hade inte tid en annan gång så därför var jag tvungen och intervjua henne medan hon arbetade. Hon kunde inte sitta framför mig pga. att hon lagade mat. Det skulle inte höras så bra om jag hade spelat in hennes intervju så jag antecknade. Alla föräldrar intervjuades enskilt och fick svara på samma frågor. Jag gjorde ostrukturerade intervjuer och hade en frågeguide men jag ställde också följdfrågor som ”vad menar du med det”, ” kan du berätta lite mer” (Stukát, 2055: 29) för att få omfångsrika svar av den intervjuade och att ge den personens bild av hur hon/han konstruerar och ordnar vekligheten. Intervjupersonerna fick berätta sina uppfattningar om modersmålsundervisningen samt sina upplevelser om skolans arbete och klasslärarnas och modersmålslärarnas samverkan med dem kring detta ämne. Jag hade även bakgrunds frågor, där intervjupersonerna fick berätta om sig själva. Syftet med bakgrunds frågor var att skapa trygghet hos intervjupersonerna. Intervjuerna varade ungefär mellan trettio och fyrtiofem minuter.

5.4. Etiska överväganden

Innan jag påbörjade med intervjuerna gav jag en skriftlig information till informanterna, där stod det om undersökningens syfte och om att deltagandet var frivilligt. Vid intervjuerna garanterades de igen att all deras information och inspelningarna endast var tillgängligt för mig och skulle raderas när arbetet var färdigt. Informanterna upplystes även om undersökningens syfte och den kommer att vara tillgänglig för allmänheten. Anledningen till

detta är att visa hänsyn till varje föräldrars integritet samt att få deras samtycke för undersökningen. Stukát skriver att det finns fyra huvudkrav som ska uppfyllas i en forskningsstudie: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitet och nyttjandekravet. Han menar med dessa huvudkrav att när man forskar kring ett ämne är det viktigt att informanterna inte får föras bakom ljuset när det gäller undersökningens syfte. Detta betyder att de som berörs av studien ska informeras, både om studiens syfte och om deltagandet är frivilligt. Man ska visa hänsyn till de medverkandes anonymitet samt att det material som samlats in endast får användas i forskningsändamål (Stukát, 2005 : 130-132).

5.5. Reliabilitet och validitet

Larsen skriver att reliabiliteten visar på exakthet eller precision. Hon menar med detta att vår undersökning är tillförlitlig och noggrannhet har präglat förloppet. Men å andra sidan måste man acceptera att man inte alltid kan vara helt säker på allt. Man måste emellanåt ta hänsyn till att reliabiliteten kan bli låg vid tolkningen av data. Vidare säger författaren att validitet handlar om relevans eller giltighet. Detta betyder att samla in data som är relevanta för den frågeställning man valt. Kvalitativa undersökningar kan vara enklare samt att man kan försäkra sig hög validitet än i kvantitativa undersökningar (Larsen, 2007: 80-81). Stukát skriver att man inte kan vara helt objektiv när det gäller kvalitativa undersökningar. Detta gäller både för intervjuare och dem som blir intervjuade. Han menar med detta att en kvalitativ undersökning består av individens känslor och olika erfarenheter. Denna metod är även en beskrivning av hur denne personligen upplever saker och ting (Stukát,2005: 17fl).

När jag tolkade mitt material syftade jag till att vara så objektiv som möjligt. Jag var noga att inte ha både en kritisk och positiv inställning och avstod från att lägga in mina personliga värderingar vid intervjuer och i undersökningens resultat. Som Larsen menar, försökte jag undvika min närvaro påverka informantens svar vid intervjuer och lätt den intervjuade i stort sätt tala fritt (Larsen, 2007: 87). Samtidigt anser Kvale och Brinkman att intervjusamtalets natur mer eller mindre omedvetet kan påverkas av den som intervjuar (Kvale & Brinkman, 2009). Alla intervjupersonerna samtalades med enskilt och det ställdes samma frågor till dem. Allt material samlades in på ett och samma sätt och föräldrarna fick en chans att uttrycka sig fritt och säga vad de tycker och tror. Jag anser att mina intervjufrågor var välformulerade och täckte undersökningens syfte och frågeställningar. Jag anser även att denna undersökning

synliggör vad några föräldrar med utländsk bakgrund har för syn på modersmålsundervisningen och ger en bild av hur dessa föräldrar uppfattar klasslärarnas och modersmållärarnas samverkan med dem kring modersmål. Jag är medveten om att jag inte kan göra en generalisering eftersom undersökningens resultat är begränsade till de personer jag har intervjuat.

5.6. Metodanalys

Efter insamlandet av intervjumaterialet transkriberades inspelningarna och de åtta intervjutillfällena utvärderades. Det var svårt i början att strukturera de intervjuades svar och få ut det stoff som jag ansåg mest intressant och mest passande för den här undersökningen.
Jag var även uppmärksam för att se om det fanns likheter och skillnader i utsagorna eftersom att hitta variationer och mönster var det viktigt för mitt arbete. Jag fick lyssna på inspelningarna och läste om de nedskrivna intervjuerna flera gånger för att få en helhetsbild av det insamlade materialet. Denna process tog mycket tid och krävde mycket tålamod. Kvale och Brinkman säger att när man registrerar intervjuer i bandspelare, tar det tid att skriva ut och det behövs en tålmodig person (Kvale & Brinkman, 2009: 196). Efter att ha bearbetat materialet delade jag in svaren som jag fick av intervjuerna i tre olika delar utifrån mina frågeställningar; vad föräldrar med utländsk bakgrund anser om modersmålsundervisnings betydelse för barnen samt hur dessa föräldrar ser på skolans arbete och pedagogernas samverkan med dem kring modersmålsundervisningen.

5.7. Metoddiskussion

Mitt syfte med att välja en kvalitativ undersökning har varit att få en större förståelse av föräldrarnas upplevelser av kring modersmål och modersmålundersvisning. Jag har också velat att de resonerar kring sina uppfattningar om skolans arbete samt klasslärarnas och modersmålslärarnas samverkan med dem kring detta ämne. Jag intervjuade åtta föräldrar med utländsk bakgrund. Min tanke var i början att intervjua fyra mammor och fyra pappor för att för att ta del av både könens åsikter men tyvärr kunde jag bara intervjua två pappor. Antingen arbetade de eller hade inte tid under tiden när intervjuerna pågick.

Jag är medveten om att intervjuresultat från denna undersökning inte kan göras till en generalisering och inte kan sägas vara representativa för föräldrar med utländsk bakgrund i allmänhet, eftersom undersökningens resultat är begränsade till de personer jag har intervjuat.

Det har varit en stor del för några föräldrar att jag kunnat tala kurdiska och turkiska. Med två av föräldrarna (en som talade kurdiska och en som talade turkiska) genomfördes intervjuer på kurdiska och turkiska. De tyckte att deras svenska inte kanske var tillräcklig för detta ämne. Transkriberingen av dessa två intervjuer till svenska gick bra, utan svårigheter.

En av föräldrarna behärskade inte sitt modersmål så bra och valde att prata mest svenska under intervjun. Den föräldern hade turkiska som modersmål. Hon tyckte att hennes modersmål inte var så tillräckligt för att ge svar på mina frågor och hon tyckte att hon uttryckte sig bättre på svenska än sitt modersmål när det gällde sådan här information och sådana här uppfattningar. Hon blandade också ibland de båda språken. Att kunna flera språk är ett stort privilegium i vissa fall. Det hjälper vid svårigheter att pendla mellan språken.

Jag tänkte ursprungligen välja några föräldrar som talade kurdiska och turkiska men sedan ville jag intervjua föräldrar från olika länder för att få en bredare helhet för min undersöknings analys. Två av föräldrarna talade somaliska, tre kurdiska, en arabiska och två turkiska.

Jag tycker att jag har lyckats bra med att välja föräldrar från olika länder. Jag fick olika uppfattningar av dessa föräldrar när det gällde modersmålundervisningens betydelse för barnen. Exempelvis talade två informanter om vikten av olika dialekt, olika alfabet och olika bokstäver i modersmålsundervisningen. De här föräldrarna var från Irak och Somalia.

Jag var väldigt nöjd med att föräldrarna var så inställda på och intresserade av ämnet och av undersökningen. Att jag var bekant med de här föräldrarna ledde till en trygghet under intervjuerna. Att utföra intervjuerna på föräldrarnas villkor dvs. att de själva fick bestämma plats och tid förstärkte den tryggheten vilket gjorde att de kände sig avslappnade och talade mer obehindrat. Detta medförde också att intervjuerna genomfördes ostört och inte tog så lång tid.

Jag tycker att intervjuerna blev mycket intressanta och lärorika. Jag är även nöjd med att jag har valt detta ämne och valt föräldrar som intervjupersoner. Föräldrarna kommer inte så mycket till tals när det gäller barns språk och skolundervisning. Denna undersökning har givit några föräldrar med utländsk bakgrund ett tillfälle att få uttrycka sig om modersmål och modersmålsundervisning. Dessutom har jag med denna undersökning kommit närmare några föräldrars uppfattningar vilket givit mig mycket kunskap om deras syn på modersmål och på modersmålsundervisningen.

6. Intervjuresultat

Detta avsnitts följs av en kort presentation av de åtta intervjupersonerna som intervjuades i denna undersökning. På grund av etiska aspekter kommer informanterna att vara anonyma. Informanterna presenteras nedan och kallas som F1, F2, F3, F4, F5, F6, F7, F8. Därefter redovisas intervjuresultat som har indelats i tre teman: *modersmålsundervisningens betydelse för barnen, skolans arbete med modersmål och samverkan.* Dessa tre teman belyses med förklaringar samt citat från intervjuarna.

Förälder 1 (F1) kommer från Somalia och är kvinna. Hon är 38 år och har bott i Sverige i 6 år. Hon har två barn och ett av dem går skolan och har modersmålsundervisning.

Förälder 2 (F2) kommer från Somalia och är man. Han är 44 år och har bott i Sverige i 13 år. Han har tre barn och två av dem går skolan och båda har modersmålsundervisning.

Förälder 3 (F3) kommer från norra Kurdistan och är kvinna. Hon är 43 år och har bott i Sverige i 20 år. Hon har tre barn och alla barnen har modersmålsundervisning.

Förälder 4 (F4) kommer från norra Kurdistan och är man. Han är 49 år och har bott i Sverige i 27 år. Han har tre barn och alla barnen har modersmålsundervisning.

Förälder 5 (F5) kommer från norra Kurdistan och är kvinna. Hon är 47 år och har bott i Sverige i 16 år. Hon har två barn och båda har modersmålsundervisning.

Förälder 6 (F6) kommer från Irak och är kvinna. Hon är 42 år och har bott i Sverige i 17 år. Hon har tre barn och två av dem har modersmålsundervisning nu. En av dem hade modersmålsundervisning men när han började gymnasiet slutade han att gå på undervisningen.

Förälder 7 (F7) kommer från Turkiet och är kvinna. Hon är 37 år och har bott i Sverige i 15 år. Hon har två barn och båda har modersmålundervisning.

Förälder 8 (F8) är född i Sverige. Hon är ursprungligen från Turkiet och är kvinna. Hon är 35 år och har två barn. Båda barnen har modersmålsundervisning.

6.1 Modersmål och modersmålsundervisnings betydelse för barn

6.1.1. Den sociala, kulturella och kommunikativa utveckling

Dessa föräldrars första uttryck om modersmål är att modersmål är viktigt i en människans liv och man uttrycker sig tydligare t.ex. om sina känslor. Modersmål betyder för dem att man kan förmedla sina känslor och tankar på ett riktigt och tydligt sätt. Ett annat språk kan aldrig ersätta modersmålet. De har alltid ansett att det är viktigt att deras barn ska lära sig sitt modersmål.

F2 är så bestämd att hans barn ska tala somaliska hemma och med familjen.

> *Först och främst ska mina söner ordentlig lära sig sitt språk.*
> *Jag vet att svenskan kommer de ändå att lära sig förr eller senare.*

De flesta föräldrar anknyter modersmålet till sin kultur och anser att modersmålundersvisningen kan hjälpa barnen att förstå och lära sig sin egen kultur samt att det stärker det dubbla identiteten hos barnen.

> *Man blir människa med sitt språk, mitt språk är min*
> *kultur och mina barn ska växa i min kultur så de*
> *måste lära sig sitt språk för att bära min kultur vidare.*(F5)

Några föräldrar är ense om att barnen förbättrade sitt modersmål efter att de började på undervisningen. När de är i hemlandet märker föräldrarna att deras barn talar flytande med sina släktingar. Dessa föräldrar är stolta över att deras barn talar sitt modersmål bättre än sina kusiner. Barnen blir mer självständiga i hemlandet år efter år.

> *I somras åkte vi till hemlandet. Mina barn pratade kurdiska med sina släktingar. Några av våra släktingar som var vuxna, hade svårt att förstå vad mina barn sa. De tyckte att mina barn talade en avancerad kurdiska* (F5*).*

> *Min dotter vågade inte gå och handla själv på affären när vi var i hemlandet för två år sedan. I somras gick hon ofta och handlade utan mig.* (F6)

De föräldrarna som talar kurdiska är ledsna över att en del av kurder, särskilt barn, tonåringar och unga kan inte tala sitt förstaspråk eller vill inte tala det språket. Dessa föräldrar säger även att dessa grupper har svårt att förstå sitt modersmål. De kan bara tala, skriva och läsa på turkiska.

> *Där är turkiska officiellt språk och skolorna har inte modersmålsundervisning. Det enda språket är turkiska enligt regeringen. Det är synd att man inte får tala sitt modersmål. Liksom att man inte finns i världen, utan mitt språk är jag ingenting.* (F4)

Alla föräldrar är övertygade om att modersmålsundervisningen förbättrar deras barns och ungdomars förmåga att kommunicera med familj och vänner. Detta stärker barnens förmåga och ger en vilja att uttrycka sina känslor för sin familj och för de som känner. Alla föräldrar är också eniga om att det är viktigt att barnen och föräldrar ska kunna komma närmare varandra och säga vad man känner på sitt språk. Modersmål är det första språket som man kan förmedla sina känslor igenom.

> *Jag vet att jag inte kan så bra svenska men även om jag kunde det språket så bra, skulle det inte hjälpa mig att*

säga mina känslor på ett så tydligt sätt. Jag vill att mina barn ska lära sig mitt språk för att de ska kunna förstå mig och ska kunna säga tillbaka sina känslor. (F1)

Många föräldrar tycker att barnen och ungdomar kan se sammanhangen mellan sitt förstaspråk och andraspråk. De kopplar till språken om de lär sig sitt modersmål grundligt. Enligt dessa föräldrar underlättas inlärningen av andra språk som t.ex. svenska. En av föräldrarna hörde av många att modersmålsundervisningen är bara till för att utveckla modersmål men nu är hon orolig för att barnen blandar språken. I detta fall är det somaliska och svenska. Det är svårt för henne när hon skulle kommunicera med sina barn. Hon vill att barnen hemma bara pratar föräldrarnas språk för att en bra dialog ska skapas.

Jag kämpar mycket för att mina barn inte ska blanda sitt språk med svenska. När de gör så här, blir det svårt att uttrycka mig. Ibland undrar jag om de förstår mig när jag förklarar något.(F1)

6.1.2 Skriftligt utveckling

En förälder sa att hon är tacksam för att hennes föräldrar var så engagerade i att hon skulle ha modersmålsundervisningen. Genom undervisningen lärde hon sig inte bara sin kultur, sina rötter utan hon lärde sig att läsa och skriva på sitt språk. Hon tycker att det kan vara svårt när man inte kan skriva ner det man känner och tänker. För henne är det att ett sätt att kunna kommunicera med andra. Nu har hon själv två barn och det är angeläget för henne att hennes barn ska lära sig sitt modersmål.

Ibland chattar mina barn med sina släktingar som bor i Turkiet. De är så glada att de kan läsa släktingars texter och samtidigt kan de skriva ner svar och eller vad de vill skriva till dem.(F8)

Några föräldrar har uppfattningar om bokstäver och alfabetet. De anser att det är bra att barnen också blir medvetna om att det finns andra bokstäver och alfabet än svenska bokstäver och alfabet. Genom modersmålsundervisning lär de sig att läsa och skriva och de blir bekanta med sitt språks bokstäver och alfabetet. Enligt dessa föräldrar är ett av undervisningens syften att barnen skulle få bli bekanta med modersmålsalfabetet. De tycker att de själva har svårigheter att skriva på sitt språk.

> *Tyvärr är jag inte så bra på att skriva på mitt språk.*
> *Mitt språks bokstäver kändes för mig svåra att skriva.*
> *Jag har bara språk, alltså kan jag bara prata.*
> *Så därför vill jag att mina barn ska bli bekanta*
> *med mitt språks bokstäver och att läsa och skriva*.(F6).

6.1.3. Föräldrars uppmuntran

De flesta föräldrarna anser att det gäller som förälder att ha bra argument för att barnen ska vilja gå på undervisningen. De menar att det största ansvaret ligger hos föräldrarna för att få barnen att tänka att varför modersmålundervisningen är så viktigt.

> *Jag som förälder måste ha ansvar och förklara om varför de ska*
> *ha undervisningen. De är yngre och vet inte vad som är bra för dem.*(F2)

Några föräldrar är medvetna om att man ska ta tillvara de språk man har även om man inte behärskar språket väl. Man bör fortsätta utveckla sina språk utan att välja bort ett språk. Dessa föräldrar påpekar även att vissa föräldrar väljer bort sina barns modersmålsundervisning för att de tycker att deras barn är svaga i svenska språket. Enligt dessa intervjuföräldrar är det inte någon hjälp, barnens svenska blir inte bättre. Genom att föräldrarna pratar mycket och ett mera utvecklat språk med sina barn på modersmål samt låter barnen att gå på modersmålsundervisningen klarar barnen både sitt modersmål och svenskan.

> *Ibland säger mina barn att de har några kompisar som inte har*
> *modersmålundervisningen. Deras föräldrar har sagt till dem att*
> *det är bra att de lär sig svenska. De behöver inte ha undervisningen*.(F7)

6.2. Skolans arbete med modersmål

6.2.1. Modersmålsundervisningen och tiden

De flesta föräldrar påpekar att man har lagt modersmålundervisningen efter skolans slut eller tidigt på den dagen som barnen hade sovmorgon. Föräldrar upplever det som att man inte respekterar modersmålsundervisningen och önskar sig att den skulle äga rum under den schemalagda verksamheten som de andra skolämnena. En av föräldrarna är orolig att hans barn har börjat säga att det är tråkigt att gå modersmålsundervisningen. För det barnet är anledningen att hans klasskamrater är lediga, medan han är tvungen att gå till modersmålundervisningen.

> *Min son säger att han inte vill gå till modersmålundervisningen. Det känns inte rolig för honom när hans klasskamrater leker på gården och särskilt när de tittar på honom genom fönster, då blir han mer ledsen. Han är bara åtta år och självklart vill han leka och ha kul med sina kompisar i fritids. Jag tröstar honom och säger att undervisningen är viktigare. (F2)*

Många av dessa föräldrar anser även att tiden var för lite. Barnen har undervisningen bara en gång i veckan och lektionens tid ligger mellan 1 och 1 och ½ timmar. De tycker att tiden inte är tillräcklig för att hinna lära sig så mycket om sitt språk, sin kultur och om sina rötter samt att ha en kommunikationsmässig undervisning. Föräldrarna vill att undervisningen skulle vara två gånger i veckan.

> *Det är bra att man har modersmålsundervisningen här eftersom man i vissa länder inte har den rättigheten t.ex. i Turkiet. Men om det finns den rättigheten då måste man tänka att barnen inte kan hinna och lära sig så mycket under den tiden t.ex. att läsa och skriva.*(F3)

6.2.2. För stora grupper

Två föräldrar påpekar att modersmålundervisningens barn grupp är för stor. Det finns för många barn i gruppen. Dessa föräldrars barn klagar ibland att de inte får hjälp av läraren, eftersom han inte hinner hjälpa på alla barnen i den varje undervisningstillfälle. Antalet

gånger och timmar är inte tillräckligt för att läraren ska hinna och hjälpa alla. Barnen blir tvungna att fråga mycket eller vill ha hjälp av sina föräldrar när det gäller läxor. Enligt föräldrarna är det bra att skolan anställer några modersmålslärare när antalet barn är för många i gruppen. De vill att deras barn ska ha en givande modersmålsundervisning inte bara en formell undervisning.

> *Modersmålet är viktigt. Det räcker inte bara barnen*
> *går på undervisningen. Det viktigaste att de har en*
> *riktig undervisning, sånt som lärarna kan, inte föräldrar.* (F1)

> *Jag vill att läraren ska hjälpa mina barn. Ibland känns det för mycket*
> *för mig när barnen kommer och vill ha hjälp om läxorna. Jag har*
> *inte tid och har inte heller den kompetens som jag skulle behöva.*(F2)

6.2.3. Dialektens betydelse

En förälder tycker att när läraren har en annan dialekt än barnens då kan det försvåra kommunikationen mellan barnen och läraren. Enligt den föräldern bör modersmålsläraren komma från samma land och tala samma dialekt som eleven har. Den är en nackdel både för undervisningen och för barnen. Detta problem kan leda till att barnen slutar att gå på undervisningen.

> *Min äldsta son har redan slutat att ha modersmålsundervisningen*
> *på grund av att han inte förstod läraren så bra.*
> *Nu har min dotter klagomål om detta.* (F6)

6.2.4. Kompetensens betydelse

Enligt några föräldrar saknar en del lärare kompetens och engagemang i sitt yrke för att lära ut modersmålet. Dessa föräldrar tycker att en modersmålslärare måste ha den kompetensen för att ge mer kunskap och en riktig undervisning samt att ha ett engagemang för att fånga barnens intresse för modersmål. Dessa två faktorer spelar stor roll för en givande och lärande undervisning anser föräldrarna.

> *Jag har inte så mycket historisk kunskap om mitt hemland.*
> *Jag önskar att mina barn lär sig sådana kunskaper på undervisningen.*
> *Jag skulle också gärna vilja att läraren med barnen gör någon tradition*
> *som mitt hemland har t.ex. att göra en teater eller en aktivitet om att fasta.(F1*)

> *Till exempel kan modersmålsläraren visa en film i*
> *undervisningen som kan handla om vårt land, vårt folk*
> *och vilken levnadssätt vårt folk har . På det här sättet kan modersmål*
> *bli mer intressant för yngre barn*(F6)

6.2.5. Att pendla mellan skolor

En del föräldrar påpekar att det är en nackdel när en modersmållärare har så många skolor att pendla mellan. Det kan påverka modersmålsläraren på ett negativt sätt: att de att stressar sig, att de inte har en givande undervisning, att de tappar lusten och engagemanget. Detta kan skapa en oro hos barnen och missgynna utvecklingen i modersmål. En förälder säger så här:

> *Jag har arbetat på olika förskolor och gav modersmålsstöd till yngre*
> *barn i sju år. Jag pendlade mellan minst tre förskolor varje dag*
> *och de förskolorna låg i olika områden. Det kändes jättestressigt*
> *för mig. Jag hade ingen bil så jag åkte kommunalt. Ibland märkte*
> *barnen att jag var stressig eller trött.* (F3)

> *Kan inte modersmålslärarna bara arbeta i en skola? I vissa skolor*
> *finns det stora barn grupper t.ex. i min sons skola. Barnen kan*
> *ofta träffa dem och får många tillfälle att prata sitt modersmål.* (F1)

6.3. Samverkan

6.3.1. Klasslärarens samverkan

De flesta föräldrar tycker att ett bra samarbete och kontakt mellan lärarna och föräldrar skapar en bra lärande av modersmål hos barnen och ungdomarna. De anser även att det bör finnas sådant samarbete och kontakt om lärarna och föräldrar vill verkligen att barnen och ungdomar ska utvecklas på bästa sätt.

Dessa föräldrar är missnöjda när det gäller klasslärarnas samverkan med dem kring modersmål. Enligt dem talar klasslärarna ingenting om modersmål och ger ingen information om barnens modersmålsutveckling. De får bara en blankett om modersmålsönskan i början av varje skolår. Vid barnens utvecklingssamtal får man alltid information om alla ämnen och hur barnen har utvecklats i dessa ämnen. Vid detta utvecklingssamtal får man ingen information som handlar om barnens modersmålsutveckling.

> *Ett av mina barn går årskurs 2 och den andra går årskurs 4.*
> *När mina barn har utvecklingssamtal då brukar klasslärarna*
> *prata om alla ämnena men inte om modersmålet*. (F2)

En av föräldrarna tycker att det kan bero på henne själv när klassläraren inte samverkar med henne eftersom hon inte kan tala så bra svenska och att det försvårar kommunikationen mellan henne och läraren. Hon tycker att den kommunikationen inte blir så givande för henne och klassläraren om de talar och diskuterar om sådana ämnen.

> *Min svenska är inte så bra så jag kan inte prata sådana saker*
> *med mitt barns lärare. Jag tror inte att det blir en bra kommunikation.*(F1)

En del föräldrar anknyter detta till att modersmål kanske inte ses som ett ämne av klasslärarna. Denna uppfattning kom från de föräldrar vars barn går i grundskolan. De tycker även att detta kan bero på att det inte finns så bra samarbete mellan klasslärarna och modersmålslärarna.

> *Jag har varit på mitt barns föräldramöte två gånger.*
> *Läraren pratade om andra läraren och vad de lärarna*
> *har gjort med barnen och nämnde deras namn men han*
> *sa ingenting om modersmålsläraren.*(F2).

6.3.2. Modersmålslärarens samverkan

När det gäller modersmålslärarnas samverkan med föräldrar kring modersmål tycker några föräldrar att modersmålslärarna inte har så bra samarbete med dem. De upplever denna samverkan som ett informationstillfälle. Dessa föräldrar menar att modersmålslärarna alltid brukar ringa när de skulle börja undervisa barnen i början av varje skolår. Genom det samtalet presenterar de sig och ger information om vilken dag och vilken tid de skulle ha modersmålsundervisningen. Modersmålslärarna ringer även ibland till föräldrar när barnet har gjort någonting under lektionen eller när de skolkar från lektionen. Föräldrarna får inte ta del av modersmålsundervisningens upplägg och innehåll. I detta fall är föräldrarna missnöjda och vill gärna att modersmålslärarna ska tänka på detta. Föräldrarna har en positiv syn på att modersmålslärarna har stor förståelse för när de vill säga något om modersmål eller om de vill att barnen ska lära sig något. Modersmålslärarna lyssnar gärna och vill hitta någon lösning.

> *Jag tror att modersmålslärarna gör sitt bästa och lär mina barn mitt språk. Jag vet att de stärker mina barns identitet och kämpar för att mina barn ska känna sig mer självsäkra. Men jag skulle gärna vilja att han ger lite information om undervisningen.*(F2)

Några föräldrar är nöjda med denna samverkan eftersom de har nära relation och samvaro med modersmålslärarna utanför skolans vägar. De får all information om sina barns modersmålsutveckling när de träffas och umgås med varandra.

> *Mina barn känner sig trygga och självsäkra när modersmålsläraren kommer hem till oss eller när vi besöker modersmålsläraren och hans familj. Han har lika gamla barn som mina barn och de är kompisar.*(F4)

Enligt två föräldrar är samverkan inte bara att få information om barnets modersmålsutveckling utan för att växla kunskap mellan varandra. De tycker att de har mycket kunskap om sitt hemland. De anser att denna samverkan kan leda till en rik kunskap om modersmål vad det gäller historiskt och kultur. Dessa föräldrar vill så gärna erbjuda sina erfarenheter och bidra till undervisningen. En av föräldrarna säger:

Kunskap blir rik genom att utnyttja andras erfarenheter
så varför inte utnyttja den möjligheten? (F2).

Analys

Under denna kapitel analyseras tre teman: *modersmålsundervisningens betydelse för barnen*, *skolans arbete med modersmål* och *samverkan* med hjälp av den litteratur som jag tidigare tagit upp.

7.2. Modersmål och modersmålsundervisningens betydelse för barnen

I mina intervjuer kan jag se stora likheter mellan hur de olika föräldrarna tolkar modersmålets och modersmålundervisningens betydelse för barnen. Alla föräldrarna talar om vikten av att modersmålet leder till att barnen får större förmåga att kunna kommunicera med föräldrar och familjen samt förstärker relationen mellan barnen/ungdomar och deras föräldrar. Hyltenstam och Tuomela menar att de elever som har modersmålsundervisning uppvisar den mest harmoniska reaktionen på sin kultur (Hyltenstam & Toumela, 1996: 99).

Dessa föräldrar poängterar även att modersmålet är oersättligt och genom modersmålet skapas en god kommunikation. Den goda kommunikationen är en förutsättning för att kunna förmedla sina känslor till varandra. Ladberg anser att familjen är ett barns viktigaste tillhörighet och barnen har behov av de språk som talas i barnens familj. Enligt henne kan familjens språk inte ersättas av andra språk och det är förknippat med de djupaste känslorna av självklar tillhörighet, trygghet och kärlek på ett sätt som andra språk sällan blir (Ladberg, 2003:127).

Det framkommer i intervjuarna att en viktig del av modersmålet är att man kan göra sig mer förstådd. Vissa föräldrar tar upp att barnen exempelvis kommunicerar med sina släktingar när de åker till hemlandet. Det är också en fördel för barnen att de ska kunna klara sig på egen hand när de i hemlandet. Arnberg säger att barnens tvåspråkighet stimuleras när de ofta åker hemlandet och träffar sina släktingar (Arnberg,2003:181).
En del föräldrar nämner även att man i deras hemland inte har rätt att ha modersmålsundervisning. Människor som bor där lär sig bara det officiella språket och det är

en nackdel för dem som har ett annat modersmål. De flesta barn och unga kan inte sitt modersmål eller vill inte tala det. Detta känns för föräldrarna som att deras språk förnekas och ses som underlägset i det samhället. Ladberg hävdar att om ett språk nedvärderas, om det ses som omodernt, underlägset, fult eller löjligt så undviker många naturligtvis att tala det (Ladberg,2000: 135).

Under intervjuerna har också framkommit att de flesta föräldrar anser att barnen lär sig sin kultur och sina rötter genom modersmålsundervisningen. De poängterar även att barnens och ungdomars identitet stärks och de blir mer säkra på vem de är, och att de kommer närmare sin kulturella bakgrund. Hyltenstam och Toumela hävdar att modersmålsundervisningen för många barn har betydelse för kunskapsinhämtandet i skolan och utgör ett stöd för utveckling av en trygg etniskt identitet (Hyltenstam & Toumela, 1996: 99).

Dagens samhälle är idag fullt med teknologi och man brukar använda datorn och telefonen som kommunikationsredskap. I detta fall nämner en del föräldrar att det är viktigt att barnen kan skriva på sitt modersmål för att kunna kommunicera med sina släktingar som bor i ett annat land. Barnen och ungdomarna behöver språket t.ex. när de chattar med sina släktingar. Ladberg skriver att brevskrivande eller e-post till landsmän i andra länder är ett sätt att stimulera modersmålet hos barnen (Ladberg, 2000:185). Att barnen blir bekanta och medvetna om att det finns andra bokstäver och alfabet än svenskans är också viktigt för några föräldrar.

Många av föräldrarna har likadana uppfattningar om att barns och ungdomars andraspråksutveckling påverkas positivt om de grundligt har lärt sig sitt förstaspråk. Däremot tycker en förälder att hennes barn blandar de båda språken när de lär sig båda språken samtidigt. Den situationen gör kommunikationen svårare mellan föräldrarna och barnen. De flesta föräldrar är ense om att det största ansvaret ligger hos föräldrar när det gäller att uppmuntra barnen och ungdomarna samt att förklara hur viktigt modersmål och modersmålsundervisningen är. Dessa föräldrar tycker även att föräldrarnas positiva inställning till modersmål och att prata mycket med sina barn med sitt språk har en positiv påverkan på barnen. Arnberg anser att invandrarföräldrar är viktiga ”lärare” för sina barn. De ska inspirera och motivera samt skapa tillfällen som gör det roligt för barnet att använda minoritetsspråket (Arnberg, 2004:24).

7.3. Skolans arbete med modersmål

Modersmålsundervisningens antal timmar och antal tillfällen samt den förlagda tiden är för de flesta föräldrar en negativ upplevelse. De anser att man har lagt modersmålundervisningen på olämpliga tider och att detta påverkar barnen negativt. Antalet timmar och tillfällen för undervisning i modersmål är inte tillräckligt för att barnen ska hinna lära sig mycket om sitt modersmål. Hyltenstam och Toumela skriver att olämplig schemaläggning och alltför begränsad undervisningstid är två identifierade problem för hemspråkundervisning (Hyltenstam & Toumela, 1996:96). Några föräldrar nämner även att barngrupper i modersmålsundervisning är för stora och det är en nackdel för barnens modersmålsutveckling. Ladberg säger att arbete i små grupper är en del av fundamentet i temaarbete (Ladberg, 2000:214).

Det har framkommit att de olika dialekterna försvårar kommunikationen mellan barn och modersmålslärare. En förälder tycker att det är viktigt att modersmålsläraren och barnen har samma dialekt annars kan detta problem leda att barnen vantrivs och slutar gå på undervisningen. Enligt Ladberg har olika grupper flera sätt att använda språket. Människor talar olika dialekter och det gör också olika sociala grupper. Dialekt är ett sätt för människor att visa att man hör ihop och talar på samma sätt (Ladberg,2000)

Att modersmålsläraren har en kompetens i sitt yrke och att läraren har ett engagemang är viktigt för några föräldrar. Dessa två faktorer spelar stor roll för en givande och lärande undervisning enligt dessa föräldrar. Att modersmålslärarna har så många skolor att pendla mellan är en nackdel anser några föräldrar. Detta påverkar lärarna negativt och leder till att de tappar engagemang och lust, och kan medföra en oro och missgynna utvecklingen hos barnen. Brist på kompetenta lärare och bristande tvåspråkighet och brister i den dubbla kulturkompetens hos lärarna är två identifierade problem inom hemspråkundervisningen (Hyltenstam & Toumela, 1996: 96,97).

7.4. Pedagogernas samverkan med föräldrar kring ämnet

De flesta föräldrar påpekar att ett bra samarbete och kontakt mellan föräldrarna och läraren skapar en gynnsam utveckling hos barnen. Det är väsentligt att både klasslärarna och modersmålslärarna har en bra samverkan med föräldrarna när det gäller modersmål och modersmålundervisning. I förskoletidningen står det att för att föräldrar ska kunna välja den

form av modersmålsstöd som passar barnet och familjen, är det viktigt att de får information och får diskutera sina barns språksituation med verksamheter (2006:9).
Dessa föräldrar är missnöjda med den samverkan som klasslärarna har med dem och de tycker att de inte får någon information vad det gäller barnens modersmål t.ex. vid utvecklingssamtal. De får bara en modersmålansökansblankett i början av varje skolår. Några föräldrar vars barn går i grundskolan anser att modersmål kanske inte ses av klasslärarna som ett ämne och att detta kan bero på att det är så lite samarbete mellan klasslärarna och modersmålslärarna. En av föräldrarna ser sin otillräckliga svenska som ett hinder för ett samarbete med klassläraren.

Föräldrar behöver få veta så mycket som möjligt om skolan och undervisningen så att de kan stötta eleven anser Ladberg. Föräldrarna kan blandas in i skolarbetet på olika sätt. För detta bör pedagoger hitta vägar för att föräldrarna ska tillföra något till skolan. Varje barn behöver få se sina föräldrar som kompetenta. När man använder föräldrarnas erfarenheter som material i skolan så säger man samtidigt till eleverna: ”Du, din familj, ditt ursprung är viktiga”. Detta är ett ovärderligt sätt att stärka elevens identitet (Ladberg, 2000:218-219).

I intervjuer med några föräldrar framgick att modersmålslärarnas samverkan inte upplevs tillräckligt som de önskat sig. De ser denna samverkan som ett informationstillfälle. Föräldrarna vill gärna att modersmålslärarna ska berätta lite om modersmålsundervisningens upplägg och innehåll. Samtidigt är några föräldrar nöjda med samverkan eftersom de har bra relation med sina barns modersmålslärare utanför skolans vägar. Vänskap mellan föräldrarna och modersmålslärarna skapar hos barnen en trygghet och ger viljan att fortsätta gå på undervisningen. Några föräldrar nämner även att modersmålslärarna har stor förståelse för föräldrarnas frågor om modersmål och modersmålsundervisning.
Paulin säger att föräldrarna är viktiga för modersmålsarbetet. Hon menar med detta att utan föräldrarnas hjälp och stöd når man inte de mål som är uppsatta för undervisningen. Föräldrar har en oro och de känner intuitivt att skolan håller på att ta deras barn ifrån dem. Modersmålslärarna måste ge information och kunskap om den svenska skolan så att de vet hur skolan fungerar och slipper tro saker och bli oroliga i onödan. Modersmålslärarna måste fungera som kulturtolkar för föräldrar och för våra svenska kollegor. Det är viktigt att ta kontakt med föräldrar på det sätt som är brukligt i vår kultur såsom telefonsamtal, hembesök

eller föräldrabesök i skolan. Att ha föräldrakvartar och ge information om elevens resultat och skolsituation och samtidigt ge svar på deras frågor är viktigt. Man kan också ge föräldrarna information om skolan och deras barns situation i skolan i allmänhet vid dessa möten (Skolverket,1993: 122-124).

Två av föräldrarna tycker att samverkan inte bara handlar om att få information om barnets modersmålsutveckling utan också om att utbyta kunskap mellan föräldrarna och modersmålslärarna. Dessa föräldrar vill gärna erbjuda sina kunskaper och erfarenheter vad det gäller modersmålets historia och sin kultur.

8. Avslutande diskussion

Nedan diskuterar jag studien samt ger en inblick i framtida forskning om modersmål och på modersmålsundervisningen.

Mitt syfte var att synliggöra vad föräldrar med utländskbakgrund hade för syn på modersmålsundervisningen. Jag ville även lyfta fram dessa föräldrars uppfattningar om skolans arbete samt skolans samverkan med dem kring modersmålsundervisning. Föräldrarnas perspektiv var i fokus i hela arbetet.

Under denna forsknings gång har jag kunnat dra en slutsats utifrån mina intervjuer och den litteratur som jag använt mig av: att modersmål är ett språk som man kan kalla familjspråk och att det är ett oersättligt språk. Att barnen och ungdomar ska kunna behärska sitt modersmål är väldigt viktigt för en god dialog och kommunikation mellan barn och föräldrar. Att kunna tala sitt modersmål även innebär att barn och ungdomar får förmågan att kunna kommunicera med andra som talar samma språk, t.ex. familjen eller släktingar.

I dagens samhälle är det också viktigt att man ska kunna uttrycka sig skriftligt. Detta innebär också för de barnen som har ett annat modersmål än svenska att de behöver lära sig sitt modersmål skriftligt. I detta fall är modersmålsundervisning ett stöd för att barnen ska lära sig sitt modersmål skriftligt. Genom att lära sig modersmål skriftligt blir barnen medvetna om att det finns olika bokstäver och alfabet än svenska. Idag använder nästan alla barn och ungdomar tekniken. Till exempel de chattar ofta med varandra eller använder mobiltelefoner för att skriva till varandra. När barnen kan skriva på sitt modersmål kan de chatta med sina släktingar som bor i hemlandet t.ex. med sina kusiner som är lika gamla.

Som Håkansson skriver (2003, 35): när ett språk inte används kontinuerligt, då tonas det ner. Detta innebär att modersmålet är en viktig del av alla människors liv och är något som alla har rätt att tala. Omgivningens positiva attityder skapar en positiv attityd till språket hos barnen. När omgivningen uppmuntrar flerspråkighet och ser det som självklart och värdefullt blir det också naturligt för barnen att använda alla sina språk. Om barnen ska ha en vilja att lära sig och positiv attityd till sitt modersmål beror också på föräldrarna. Detta innebär att föräldrarna har den avgörande rollen och makten att påverka barnet i dess yngre år. I tonåren påverkas barnen av sin omgivning, detta inkluderar då skolan och kamrater. Modersmålundervisningen är en möjlighet för barn och tonåringar att känna en samhörighet eftersom det där finns andra barn som har samma kultur och traditioner hemma.

Det jag som upptäckt efter denna undersökning är att förutsättningarna för att framgångsrik kunna bedriva modersmålsundervisningen påverkas av många olika omständigheter. Antalet undervisningstimmar, lämpliga tider, kompetenta lärare och att barnen och läraren har samma dialekt är viktiga faktorer för att bedriva en framgångsrik undervisning. Forskning säger att invandrarföräldrar är viktiga ”lärare” för sina barn. När dessa föräldrar har positivt inställning till modersmål, då skapas det en positiv attityd hos barnen. Ibland kan föräldrarnas kunskap och intresse för modersmål inte räcka för att lösa problemen. Forskningen säger också att omgivningens positiva attityder skapar en positiv attityd till språket hos barnen. Skolmiljön tar nästan den största platsen i ett barns liv. Hur ska barnen och ungdomarna ha en positiv attityd när skolan inte tar modersmålsundervisningen på allvar? Hur ska ett åttaårigt barn vara i undervisningen medan hans klasskamrater leker på skolgården? Hur ska en tonåring kommunicera med sin lärare när hennes lärare har en annan dialekt än hennes? I detta fall har skolorganisations satsning en avgörande roll. Rektorn ska ha avsikter att göra en större satsning på en hållbar utveckling i den dagliga modersmålsverksamheten. Rektor beskrivs som pedagogisk ledare i Läroplanen 94 och har ansvar bland annat för att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet (Lärarboken, 07/08: 26).

Att leva i ett flerspråkigt samhälle kan vara svårt för de familjer som har ett annat språk än svenska. Föräldrarna kan vara rädda om sitt modersmål och kan vara oroliga för att deras barn kommer att välja bort sitt modersmål och välja det officiella språket, svenska. De ser i

modersmålsundervisningen den enda möjligheten som kan hjälpa deras barn och ungdomar att utveckla sitt modersmål samt utveckla sin kunskap om sitt hemlands kultur och traditioner. I detta fall anser jag att det är jätteviktigt att alla lärare, inte bara modersmålslärarna, har kunskapen om tvåspråkighetens möjligheter så att de kan informera föräldrar med utländsk bakgrund.

En mamma kan skylla på sitt dåliga språk när pedagogerna inte har samverkan med henne. Hon kan känna sig nervärderad i det samhället som hon befinner sig och vågar inte öppna sig. Det är säkert att det finns många mammor eller pappor som har samma känslor men hur ska man veta det om man som pedagog inte försöker att skapa en dialog eller kontakt med dessa föräldrar? Hur ska dessa föräldrar känna sig välkomna i den svenska skolan? Hur ska de känna att de får lägga sig i verksamheten? Om man som lärare vill utföra ett framgångsrikt arbete med barn som har föräldrar med utländsk bakgrund, förutsätter det en god samverkan mellan en själv och föräldrarna. För detta behöver vi en kunskapsbas för att hitta vägar att samverka. Vårt gemensamma mål ska vara att varje barn och alla ungdomar ska kunna göra det bästa av sina förutsättningar.

Jag som blivande lärare har använt mig av dessa föräldrars uppfattningar och tolkningar för att orientera mig i modersmål och modersmålundervisningens organisation. Jag har sett i deras uppfattningar och upplevelser en del av deras verklighet och min tolkning av ämnet har byggt på denna verklighet. Enligt den verkligheten att det har funnits påverkande faktorer som har gjort att föräldrarna har trott att modersmål inte ses som ett ämne samt att satsningen för detta ämne inte har varit tillräcklig. Dessa föräldrar har kanske haft svårt att integreras i det svenska samhället och har en oro att deras barn också ska uppleva samma sak. Därför anser jag att lärarna ska behandla alla språk och alla familjkonstellationer lika. För detta behövs det att man som lärare ska bearbeta egna attityder för en ökad förståelse för barn och familjer från olika kulturer. Förr hade lärarna bara ansvar för barnens utveckling och tog hänsyn till barnens behov men idag har också lärarna det största ansvaret för att ta hänsyn till föräldrarnas vanor, värderingar och önskemål. På så sätt förstår man som lärare barnens hela situation och man skapar i samarbete med föräldrarna en så trygg situation som möjligt för barnen.

Vidare forskning

Jag tycker att den här undersökningen har varit väldigt intressant och givande. Jag har kommit närmare dessa föräldrars uppfattningar vilket detta givit mig mycket kunskap om deras syn om modersmål och modersmålsundervisningen. Jag har även fått en inblick hur modersmålsundervisningen fungerar i skolan och hur pedagoger samverkar med dessa föräldrar. Jag tycker nu att modersmålverksamheten är ett stort och komplex ämne vilket gör att jag skulle kunna forstsätta undersöka den på många olika sätt.

Jag har kommit på några forskningsfrågor, till exempel:

- Har samhället någon inverkan på modersmålsarbete i skolor?
- Hur upplever modersmålslärarna sitt yrke?
- Att intervjua klasslärarna och modersmålslärarna om hur de samarbetar med föräldrar med utländsk bakgrund.

REFERENSLISTA

Arnberg, L.(2004). *Så blir barn tvåspråkiga*. Falun: ScandBook AB.

Hedwall, K & Lansfjord, M. (2007). Modersmål och svenska som andraspråk (3).*Att läsa och skriva – forskning och beprövad erfarenhet*. Skolverket. Stockholm: Tryck AB.

Hyltenstam, K. (1996). (red). Hemspråkundervisningen (1). *Tvåspråkighet med hinder*. Lund: Studentlitteratur.

Håkansson, G. (2003), *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S & Brinkmann, S.(2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund. Studentlitteratur AB.

Ladberg, G. (2000). *Skolans språk och barnets – att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Lund: Studentlitteratur.

Ladberg, G. (2003). *Barn med flera språk*. Stockholm: Liber AB.

Lahdenperä. P. (2008). *Interkulturellt ledarskap – förändring i mångfald*. Pirjo Lahdenberä och Studentlitteratur.

Larsen, A. K.(2009). *Metod helt enkelt. En introduktion till samhällvetenskaplig metod*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Lunneblad, J (2009). *Den mångkulturella förskolan. Motsägelser och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur AB.

Myndigheten för skolutveckling. (2008). *Flerspråkighet i förskolan – ett referens – och metodmaterial*. Stockholm: NRS Tryckeri AB.

Paulin, A. (1993). Hemspråk i den svenska skolan. Hemspråk i ett historiskt perspektiv (1).*Mer än ett modersmål. Hemspråksdidaktik*. Skolverket. Stockholm : Gotab.

Skolverket. (2003). *Flera språk – fler möjligheter. Utveckling av modersmålsstödet och modersmålundervisningen.* Uppsala. Ord & Form AB.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Staffan Stukat och Studentlitteratur.

Svensson, A-K. (1998). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur.

Thomassen, M.(2007). *Vetenskap, kunskap och praxis: Introduktion i vetenskapsfilosofi* Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Virta, E.(1994).(Avhandling) *Tvåspråkighet, tänkande och identitet. Studier av finska barn i Sverige och Finland*. Psykologiska institutionen Stockholms universitet: Akademitryck AB Edsbruk.

Övriga källor

Förskoletidning.(2006). Policy för modersmål. *Modersmålsstöd i förskolan.* Stockholm: Fortutbildning ab.

Lärarboken, (07/08). Lärarnas Riksförbundet: Modintryckoffset

Elektroniska källor

www.skolverket.se/ index.phb/ grundskolan /modersmål.html. Hämtad:2011-04-04. kl: 15.30.

www.skolverket.se/ index.phb/ skolag / modersmål.html. Hämtad : 20111- 04 -04. kl: 15.35.

www.skolverket.se/ index,phb/ kursplan/ modersmål.html. Hämtad : 2011 –04- 05. kl: 17.40.

Muntliga källor

Intervju med förälder 1 11 mars 2011 kl. 14.00

Intervju med förälder 2 11 mars 2011 kl. 15.00

Intervju med förälder 3 11 mars 2011 kl. 19.00

Intervju med förälder 4 16 mars 2011 kl. 20.00

Intervju med förälder 5 17 mars 2011 kl. 11.00

Intervju med förälder 6 18 mars 2011 kl. 13.00

Intervju med förälder 7 04 april 2011 kl. 10.00

Intervju med förälder 8 05 april 2011 kl. 16.00

1) Bilagor

Hej,

Mitt namn är Guler Sunar och jag studerar vid Södertörns högskola. Nu håller jag på att skriva mitt examensarbete inom ämnesområdet modersmål. Jag har valt att skriva om vad föräldrar med utländsk bakgrund har för syn på modersmålsundervisningen. Jag vill gärna göra en intervju med dig (förälder eller det kan vara både föräldrar) som ditt/dina barn har modersmålsundervisning. Det är helt frivilligt att deltaga i undersökningen och intervju uppgifterna kommer endast att användas för denna undersökning.

Intervjuerna kommer att ta mellan 30 till 45 minuter och du får själv avgöra när och var intervjuarna ska hållas. Jag vill gärna spela in din intervju om du ger ditt samtycke. Din intervju uppgifterna kommer att lagras och avrapporteras på ett sådant sätt att enskilda människor inte kan identifieras av utomstående. Med detta menas att det kommer att vara praktiskt omöjligt för utomstående att komma åt uppgifterna.

Jag skulle gärna vilja att du kontaktar mig så fort så möjligt.

För mer information hör av dig per mail : XXXXXXXX
Du får också gärna nå mig genom telefon:XXXXXXXX

Mvh
Guler Sunar

2) Bakgrunds frågor

1. Hur gammal är du?
2. Hur många barn har du?
3. Hur många av dina barn har modersmålundervisning?
4. Hur länge har du varit i Sverige?

Intervju frågor

1. Vilket/vilka språk talar du med ditt/dina barn?
2. Vad har du för syn på modersmål? Vad betyder modersmål för dig?
3. Varför vill du att ditt/dina barn ska ha modersmålsundervisning?
4. Vilken betydelse har modersmål för barn/tonåringar? Vad tycker du om detta?
5. Hur arbetar skolan med modersmålsundervisningen? Vad tycker du om skolans modersmålsarbete?
6. Har klasslärarna och modersmålslärarna något samarbete med dig när det gäller modersmål och modersmålsundervisning?
7. På vilket/ vilka sätt samarbetar de med dig?
8. Tycker du att du får all information när det gäller ditt/dina barns modersmålsutveckling och modersmålsundervisning?
9. Finns det några saker som du önskar dig att förändra inom modersmålundervisningen?

Vissa av dessa frågor förstärktes med hjälp av frågor som ” Vad menar du med det”, ”kan du berätta lite mer”, ”hur menar du”. ” hur upplever du”